

Sygn. akt V CSK 21/21

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z wniosku L.L. i D. L.

przy uczestnictwie (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w W.

i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia

o przyjęciu spadku,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 czerwca 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 12 sierpnia 2020 r., sygn. akt II Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

1. Postanowieniem z 12 sierpnia 2020 r. Sąd Okręgowy w W., w sprawie z wniosku z wniosku L. L. i D.L. przy udziale (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w W. i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku, na skutek apelacji wnioskodawców od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z 10 lipca 2019 r.: odrzucił apelację odnośnie do punktu drugiego zaskarżonego postanowienia (pkt I) i oddalił apelację w pozostałej części (pkt II).

2. Od postanowienia Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wywiedli wnioskodawcy, zaskarżając je w części - co do punktu drugiego postanowienia. Wskazali na naruszenie art. 130 § 1 zd. pierwsze i drugie k.p.c. w zw. z art. 391

§ 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także art. 373 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a nadto art. 394 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jak również art. 518 k.p.c., art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c., art. 381 k.p.c., art. 382 k.p.c. art. 227 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 235² § 1 pkt 1-6 i § 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także art. 217 § 1, § 2 i § 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 328 § 2 w zw. z art. 331¹ § 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 326 § 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 328 § 2 w zw. z art. 331¹ § 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jak również art. 387 § 2¹ pkt 1 i pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. art. 378 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także art. 328 § 2 w zw. z art. 331¹ § 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jak również art. 387 § 2¹ pkt 1 i pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 88 § 2 w zw. z art. 1019 § 1, 2 i 3 k.c. oraz art. 5 k.c., art. 84 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 88 § 1 i 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Tak więc, nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się wbrew obowiązującym regulacjom sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

4. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołali przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Podali, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne i potrzeba wyjaśnienia:

- czy Sąd Najwyższy może rozpoznać na wniosek strony również i te postanowienia, które stały się prawomocne na skutek rozpoznania środka odwoławczego przez inny sąd aniżeli Sąd Najwyższy (art. 380 k.p.c.);

- czy w przypadku uzyskania przez spadkobiercę wiedzy o nowych zobowiązaniach spadkodawcy, spadkobierca - pomimo, że już wcześniej składał z powodu nieznajomości długów spadkodawcy oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych prostego przyjęcia spadku – aby móc skutecznie powołać się na błąd powinien złożyć nowe oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych prostego przyjęcia spadku, czy też wystarczające jest w takiej sytuacji powołanie się na już złożone oświadczenie.

Wskazali również, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów: art. 130 § 1 zdanie pierwsze i drugie k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a także art. 373 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a nadto art. 394 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jak również art. 518 k.p.c. i konieczność rozstrzygnięcia, czy podlega odrzuceniu w części apelacja wniesiona przez uczestnika postępowania w ramach postępowania nieprocesowego od orzeczenia o umorzeniu postępowania zawartego w postanowieniu orzekającym co do istoty sprawy, jeżeli w tym zakresie uczestnik postępowania wniósł środek zaskarżenia w terminie właściwym dla apelacji, a nie wniósł zażalenia w terminie.

5. Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i przedstawieniu wyczerpującej argumentacji jurydycznej wskazującej, że zagadnienie takie w sprawie występuje, jest nowe, dotychczas w orzecznictwie nierozstrzygnięte i będzie miało znaczenie precedensowe przy rozstrzyganiu spraw podobnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002/1///11; postanowienie Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002/12/151). Powołując się z kolei na przesłankę z art. 398² § 1 pkt 2 k.p.c., skarżący powinni wykazać, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany dotychczasowej wykładni, podania, na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinni je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15; postanowienie Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15).

6. Skarżący nie sprostali powyższym wymaganiom.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że skarżący, wnosząc skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z 12 sierpnia 2020 r., zaskarżyli je w części, a mianowicie co do punktu drugiego postanowienia, zawierającego rozstrzygnięcie o oddaleniu ich apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego w W. z 10 lipca 2019 r. Tym samym nie mogą stanowić o skutecznym wykazaniu przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazane w ramach podstaw z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. okoliczności dotyczące stosowania art. 380 k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, jak i potrzeby wykładni art. 130 § 1 zdanie pierwsze i drugie K.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 373 k.p.c., art. 394 § 2 k.p.c. i art. 518 k.p.c. Wątpliwości te dotyczą w całości - jak wynika wprost z wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uzasadnieniem - zawartego w punkcie pierwszym zaskarżonego postanowienia rozstrzygnięcia w przedmiocie częściowego odrzucenia apelacji skarżących. Rozstrzygnięcie to nie zostało jednak objęte zakresem zaskarżenia skargą kasacyjną, która byłaby w tym przypadku niedopuszczalna, z uwagi na to, że na postanowienie sądu drugiej o odrzuceniu apelacji przysługuje zażalenie do innego składu sądu drugiej instancji, a nie skarga kasacyjna (art. 394² § 1 k.p.c.). Wskazane więc wyżej wątpliwości, jako znajdujące się poza zakresem zaskarżenia, nie mają znaczenia dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej, i jako takie nie mogą stanowić o wykazaniu przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Na marginesie trzeba też zauważyć, iż analiza akt sprawy wskazuje, że sami skarżący to zauważają, skoro zaskarżyli postanowienie zawarte w punkcie pierwszym postanowienia Sądu Okręgowego w W. z 12 sierpnia 2020 r. zażaleniem, które zostało uwzględnione i postanowieniem z 24 listopada 2020 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił zaskarżone rozstrzygnięcie (k. 279).

Nieskuteczne jest również powołanie się przez skarżących na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego obowiązków spadkobiercy w przypadku uzyskania przez niego wiedzy o nowych zobowiązaniach spadkodawcy, w sytuacji gdy taki spadkobierca wcześniej składał z powodu nieznamości długów spadkodawcy oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia spadku. W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy uznał, że skarżący nie wykazali, że pozostawali w błędzie, którego waga była na tyle

doniosła, że pozwalała skutecznie uchylić się od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku lub jego przyjęciu z dobrodziejstwem inwentarza. Zdaniem Sądu drugiej instancji doniosłość błędu wpływającą na jego skuteczne powołanie wykluczają ustalone okoliczności sprawy. W związku z tym, nie fakt złożenia lub niezłożenia ponownego oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych przyjęcia spadku wprost po tym, gdy wnioskodawcy powzięli nowe informacje na temat długów należących do spadku, stanowił o nieuwzględnieniu stanowiska wnioskodawców, a okoliczność, że nie wykazali oni tego, że pozostawali w błędzie istotnym co do składu masy spadkowej i jej obciążeń. Przedstawione przez skarżących wątpliwości nie mają więc charakteru wątpliwości istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i jako takie nie stanowią o wykazaniu przez nich przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

7. Mając to na względzie, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

ke